

Narodski običaji v Železnikah.

I. Božič.

Ker je šolski pritatel obljubil, letos tudi enkolko slovsanske običaje popisovati, naj povem jaz nekaj od Božiča v Železnikah. Kakor mende po celem keršanskem svetu se tudi pri nas Božični prazniki z velikim veseljem obhajajo.

Sicer navadno o tem času merzla burja okol voglov brije, al ljudje se malo za to pečajo, poskerbijo si do tega časa potrebnih derva in panjev, ktere zdaj pridno v peči zakladajo, od kterih posebno na svet večer tako puhti, da je veselje. Dan pred Božičem pri nas navadno „sveti delopust“ imenujejo, in med tem, ko ta dan možaki potrebno hrano kupujejo in poskerbljujejo, se ženske potem, ko so potice in popertnjak izpekale, urno snaženja hiše polotijo; vse more čisto pomito in pometeno biti, mize se potem pogernejo z lepim belim pertom. O zdrave Marii se postavi svitlogoreča sveča na mizo, in hišni oče po vsih izbah z prijetnodišečim kadihom pokadi in z blagoslovljeno vodo poškropi, potem moli cela družina večerno molitev, navadno vse tri dele sv. roženkranca. Po molitvi je večerja, potem se navadno do časa, da je treba v cerkev iti, al svete pesme pojejo, alj iz kakih lepih bukev kaj bere. Otroci pri jaslicah kaj popravljajo in svečice krog njih prižigajo, tudi si pripovedujejo, kakšne pastirce ima ta al uni na jaslicah i. t. d. — Od zvonaj fantje malo streljajo, tudi kako lepo Božično zapojejo. Polegajo ljudje do maše ne. Maše o polnoči se vse veseli, toraj ljudje tudi do časa v cerkev gredo in pripravní prostorček poiščejo, da niso v prevelikem drenju. Le kak varh ostane doma. Otroci posebno na petje pazijo, da bi kako lepo pesem zapomnili za koledvo. Po sv. maši se zajterkva, potem gredo k počitku do zjutrajnih zornic. — Med prazniki hodijo na večer prijatli in znanci eden k družemu na potice. — Dan nedolžnih otrok se pri nas „Pametva“ imenuje. Treba je paziti ta dan na svoj herbet, ker se fantje radi eden družega po herbtu bunkajo, izrekši besedo: „Pametva.“ Večkrat kteri kakšno prav gorko dobi, toraj strahljivi ta dan radi herbet h kakemu zidu tiščé.

II. Koledva.

Koledva je mende pri vsih slovanskih narodih v navadi. (Tud od laških pastirčkov se pripoveduje, da v Adventu in pozimi, ko pasti nehajo, s svojimi pastirskimi pišalkami v bližne mesta pridejo in po ulicah po dva al trije skup pred sledno hišo, na kateri je navadno podoba Marie namalana, gologlavi kako pobožno pesmico zaigrajo, potem se ponižno pokloné, in zopet do druge podobe naprej gredó. Imenujejo take pastirčike „*pišari*.“ Nekateri jim dajo zato kaki mali dar. To vtegne tudi enkolko podobo naše koledve imeti in je posneme vredno. *) Po Slovenskem v raznih krajih o raznih časih začnejo; pri nas k novemu letu na večer. Posamesni in več skupaj gredó otroci od 5 do 16 let stari, po vežah, in pred izbnimi vratmi zapojejo kako božično al novoletno pesem pobožnega zapopadka. Da je velikokrat tako petje smešno poslušati, je gotovo, zakaj mali otroci so zadovoljni, da le kakega pol oddelka krožiti znajo. Včasih jih več skupaj poje in vsak drugač. Kdor družega ne zna, pa te besede pove:

Koledva, moledva, ano šnito potic,
Sežite na polico, po eno klobasico,
Prerež'te jo na dvoje
Dajte men' oboje.

Nekateri bolj odrašeni pa prav dobro zapojejo. Daje se jim potem dar po zaslugi boljšega alj slabšega petja. Smešno je posebno slišati otroke, če se dar jim več skupaj da, med seboj računati, kolko na vsacega pride. — Kdor kolednikov ne mara poslušati, jim na duri potolče. To je znamenje, da naj se zgubijo. —

Ta večer in sv. trem kraljem na delopust se tudi o Zdrave Marii goreča sveča na mizo postavi, po shranbah in vsih družih poslopjih, kar jih k hiši sliši, se zopet z kadihom kadi in z blagoslovljeno vodo škropi, posledni večer se naredijo tudi na sledne

*) Ne bom pozabil nekega rajskega jutra, ko sim pred letmi prot Ročini in Gorici popotoval. Juterno solnce je lepo okolico prijetno ogrevalo, in pastirčiki, ki so živino na pašo gnali, so tako prijetno na svoje pišalke igrali, da je blo res veselje poslušati. Tud jugoslovanskega pastirja boš težko najdel brez pišalke poleg svoje čede. Kako pa naši pastirji? k večemu spomlad na majeno pišal ene dni frulijo, pa še redkoma.

vrata, kakor na pečni pokrov trije križi v znamenje sv. treh kraljev, na vrata občne stanice se pa zapišejo čerke G. M. B. in številke nastopljenega leta. Tud ta večer koledvajo enako novoletnemu večeru, le z to premembo, da se kaka pesem od sv. treh kraljev zapoje. Kako pa pri nas k novemu letu in sv. trem kraljem na večer „kralji“ hodijo, od tega enkolko v prihodnem listu.

Otročje voščilo.

(Učniku.)

Prisvetil lepi danek je,	Nebeški Oče naj vam da
Ki iskro hvale mi užge;	Naj večjo srečo do verha;
Voščila kratke radosti,	In jaz bom cvetke pridnosti
K' iz serca mladega puhti.	Na pot sijal vam srečnosti.

Milo ljub.

Človek in smert.

Bilo je drugi dan v novem letu, ko učitel v šolo stopi in vidi dva učenca, koja se zvesto pogovarjata, da učitelja ne zapazita. Učitel toraj vpraša, česar se menita? Jože odgovori: „Krem-ljava od človeka in smerti in v mislih imava našo faro, kar so včerej gospod fajmošter po pridigi povedali. Fara šteje 3040 duš, narodilo se je 83 otrok, umerlo 53 ljudi.“ No, gmejten sem, da eno in drugo reč zapomnite! reče učitel. Sprožila sta važno reč; hočemo v tej zadevi se ozreti po vesolnem svetu.“

Pravilno se ljudi vsako leto več rodi, kot vmerje; vendar ne v tej razmeri, kakor se je pripetila pretečeno leto v naši Šoštajnski fari. Na 10 umerlih pride 12—13 novorojenih; toraj se rod od leta do leta množi. Če bi naopak jih več umerlo, ko rodilo, bi v nekih sto letih dežela za deželaj brez prebivavcov ostala. Naj se jih pa troje rodi in le eden umerje, tak bi v 12³/₄ letih obljudenje pol višej naraslo. Kam bi tadaj v 1000 letih s ljudmi? Zato je prislovica: „Ko bi ljudje ne merli in konjev ne derli, bi zdavno že svet poderli.“

Da se človeški rod preobilno ne množi, storijo kuge, vojske, lakota, bezzakonstvo in tudi velike, obljudene mesta, v kojih vsaj toliko ljudi na leto odmerje, kolikor se otrok rodi.